

بررسی تاثیر عوامل موثر بر رویدادپذیری فضای باز مسکونی بر ارتقای اجتماع پذیری ساکنین در شهر تهران (نمونه موردی: مجتمع مسکونی اکباتان)

سعید عظمتی^۱، زهرا براتی^۲، پوریا احمدی^۳، محمد جواد نصیری^۴

^۱استادیار گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شرق، تهران، ایران. Saeed.Azemati@iau.ac.ir

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشکده معماری، دانشگاه غیر انتفاعی ایوانکی، سمنان، ایران.

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشکده معماری، دانشگاه غیر انتفاعی ایوانکی، سمنان، ایران.

^۴ دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشکده معماری، دانشگاه غیر انتفاعی ایوانکی، سمنان، ایران.

چکیده

با توجه به این که رسیدن به پایداری اجتماعی، افزایش میزان تعاملات اجتماعی و کاهش میزان تناقضات و تنش ها و در نهایت افزایش تعلق خاطر و ارزش مادی و معنوی سکونتگاهها را در پی دارد؛ لازم است فرصتهای مشارکت جمعی و تعاملات انسانی ایجاد و تقویت گردد. این امر مستلزم بهره گیری توأمان از ظرفیت های انسانی و فضای کالبدی است. آنچه بیش از ابعاد کالبدی در حضور و تعامل اجتماعی افراد مؤثر است، پیش بینی و اجتماع پذیری خلق رویدادهای اجتماعی است. این پژوهش در زمره پژوهش های کیفی و کمی قرار دارد. روش تحقیق در این پژوهش به صورت توصیفی-تحلیلی است. توصیفی است؛ چرا که به توصیف و شناخت اجتماع پذیری در مجتمع های مسکونی و عوامل ارتقا و ایجاد آن پرداخته است. روش تحزیه و تحلیل داده ها به صورت سلسله مراتبی و تحلیل در فضای نرم افزار AHP می باشد. با بهره گیری از ادبیات تحقیق، ۱۲ مولفه جهت رویداد پذیری و تاثیر آن بر اجتماع پذیری ساکنین استخراج شد و مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج این تحقیق نشان میدهد که مجتمع مسکونی اکباتان به نمادی برای رویداد پذیری و اجتماع پذیری همبسته ای در میان مجتمع های شهری و خود تهران تبدیل شده است و ساختار و بافت این فضا در وقایع مختلف و نیز زمان های مختلف همواره نشان از الگویی برای خلق رویدادها اجتماعی و کنار هم بودن ساکنین برای رویارویی با رخدادهای جدید است. با بهره گیری از ادبیات تحقیق و استخراج مولفه های مرتبط با رویداد پذیری، به بررسی مولفه های مرتبط در ادبیات تحقیق پرداختیم با مصاحبه با اعضای این مجتمع به تاثیرگذاری این عوامل بر روی رویدادپذیری فضای باز مسکونی بر ارتقای اجتماع پذیری ساکنین ای عوامل رو مورد ارزیابی قرار دادیم. این اولویت ها نشان از دغدغه مندی و تلاش برای حضور ساکنین در بروز مسایل و حوادث خاص، در جهت حل و فصل کردن آنها دارد که با مشارکت حداکثری و حضور خود در

..
تلاش برای رفع آنها اقدام می کنند. رویدادهایی که می توانند باعث خلاقیت اقدام هایی جدید و نیز تقویت همبستگی ذهنی و اجتماعی اعضای این مجتمع شوند را باید به ذهنیتی نسبت داد که میان اعضای این مجتمع در باب اجتماع و حس تعلق به این سازه معماری وجود دارد.

کلمات کلیدی: رویداد پذیری، اجتماع پذیری، حضور ساکنین، مساله محور بودن رویدادها، مجتمع مسکونی اکباتان.

مقدمه

در معماری، اساسی ترین عامل مردم هستند از این روی معنای هر اثر معماری بدین وابسته است که این اثر تا چه اندازه آسایش، آرامش و رضایت مردم را تامین می کند و در پاسخ به نیازهای ایشان کارا است (چرمایف و همکاران، ۱۳۹۱).

به عبارتی یک فضای مسکونی باید بتواند شرایط لازم برای رشد فردی هر یک از افراد خانواده اعم از کوچک و بزرگ را فراهم آورد. یعنی هر یک از افراد خانواده باید قادر باشند بر حسب نیازهای روحی و روانی و علایق خود، فضای مناسب و حریم لازم برای انجام فعالیت ها و کسب آسایش روانی و جسمانی را بیابند (ذبیحی، حبیبی و رهبری منش، ۱۳۸۹: ۱۰۶).

ایجاد و بازتولید فضاهای عمومی اجتماع پذیر به عنوان محل رخداد تعاملات اجتماعی در راستای خلق محیط های شهری پایدار، یکی از اهدافی است که در دهه های اخیر بسیار مورد توجه قرار گرفته است. این در حالی است که به دلایل مختلف از جمله گرایش به زندگی ماشینی، حضور گسترده وسایل نقلیه و تغییر چهره شهر به واسطه چیرگی اتومبیل بر فضای شهری، افزایش سرعت جابه جایی، جدایی گزینی مردم از فضاهای عمومی، نادیده انگاری ارزش های اجتماعی، فرهنگی و هویتی نهفته در فضاهای عمومی، بی توجهی به حفظ و ارتقای حیات جمعی در دهه های پیشین، برخی از این فضاها در مقیاس های مختلف شهری اهمیت و نقش خود را از دست داده اند. این فضاها غالباً به نیاز انسان به عنوان یک موجود اجتماعی به درستی پاسخگو نبوده و مردم تنها به فضاهای شهری به عنوان مسیری برای گذر می نگرند. فضاهای عمومی به واسطه عدم حضور شهروندان به مرور زمان، بعد اجتماعی خود را از دست داده اند. در واقع این فضاها به جای آن که مردم را به مکث و حضور و برقراری مراودات اجتماعی دعوت کنند، به عبور تشویق می کنند و دیگر تجربه برخورد با دیگران، حس تعلق به جامعه، دیدارهای چهره به چهره، تعاملات اجتماعی به درستی اتفاق نمی افتد. استفاده از فضاهای عمومی بخش مهمی از زندگی روزمره است و فضاهای عمومی به عنوان مکان های ملاقات برای مردم عمل می کنند (گهل^۵، ۲۰۱۴: ۵). عملکرد اصلی فضای عمومی، فراهم سازی حضور مردم است، لذا ابعاد اجتماعی و فرهنگی آن از جایگاه ویژه های برخوردار است (رفیعیان، ۱۳۸۸: ۴۵).

این در حالیست که هر اجتماع فرهیخته ای به مرکزی برای زندگی عمومی خود نیاز دارند، مکانی که انسان بتواند برای دیدن مردم و دیده شدن توسط آنها و همینطور یک رویداد اجتماعی و تعاملی به آنجا رجوع کند. این تحقیق و طراحی منتج از آن، بر آن است که با توجه به شرایط کنونی و لزوم افزایش بعد اجتماعی شهرها، با ارتقای کیفیت های محیطی اجتماع پذیر و با تمرکز بر ایجاد یا ارتقای رویدادپذیری در یک محیط فرهنگی در مجتمع مسکونی اکباتان تهران، لزوم توجه به طراحی و احداث چنین فضاهایی را در مقیاس محلی و شهری در شهرهای کنونی گوشزد نماید. با توجه به این مقدمات، در این تحقیق به بررسی تاثیر رویدادپذیری فضای باز مسکونی بر ارتقای اجتماع پذیری ساکنین اکباتان می پردازیم؟

پیشینه تحقیق

تحقیق حاضر از دو مفهوم عمده اجتماع پذیری و رویداد پذیری در فضاهای عمومی تشکیل شده که هر یک موضوع تحقیقات و پژوهشهای متعددی بوده اند. در خصوص فضای عمومی تحقیقات بی شماری صورت گرفته که شمار بسیاری از این تحقیقات به بررسی ویژگیهای مثبت فضاهای عمومی پرداخته اند؛ در نتیجه این تحقیقات محققان اجتماع پذیری و ویژگیهای اجتماعی را یکی از عوامل اساسی در فضاهای عمومی میدانند؛ از جمله میتوان به مطالعه ای اشاره کرد که بر روی بیش از ۱۰۰۰ قطعه فضای عمومی شهری در کشورهای مختلف دنیا انجام شده نتایج این مطالعه نشان میدهد که ۴ عامل اساسی : دسترسی و به هم پیوستگی آسایش و تصویر ذهنی استفاده ها و فعالیتها، اجتماع پذیری در وت موفقیت فضاهای عمومی مؤثرند در ارتباط با اجتماع پذیری به عنوان یک مؤلفه اصلی تنوع به عنوان یک شاخصه غیرعینی مطرح شده و از میزان حضور، کودکان بانوان و سالخوردگان به عنوان یک معیار سنجش نام میبرد (www.pps.org). از دیگر تحقیقات می توان لرآپ^۶ (۲۰۱۵) و وان راجی^۷ (۲۰۱۷) را نام برد که یکی از ویژگی های موفق فضاهای عمومی را ویژگیهای اجتماعی آن میدانند. گل در زمینه فضاهای عمومی مطالعات زیادی انجام داده است. وی در سال ۱۹۸۷ حمایت از فعالیتهای اجتماعی را یکی از ملزومات دستیابی به فضاهای عمومی موفق و بهترین فرصت برای تعامل را یک فعالیت می داند.

تحقیقات و تجارب جهانی صورت گرفته درباره فضاهای عمومی شهری نظیر گودمن، (۱۹۸۶) برمن، (۱۹۸۶)، وازر (۱۹۸۶) گلارز (۱۹۸۷)، فرانسیس (۱۹۸۹) تیبانز (۱۹۹۲)، مدنی پور (۱۹۹۲)، سرکین (۱۹۹۲)، وریول (۱۹۹۲) کالسروپ، (۱۹۹۳) مدن (۱۹۹۳) هیدن (۱۹۹۵)، ولفگانگ (۲۰۰۰)، راجرز (۲۰۰۳)، میرز (۲۰۰۳)، پاساگولاری (۲۰۰۴) دراتلی (۲۰۰۴) بر این نکته اشاره دارند که فضاهای عمومی شهری باید مکانی برای تعاملات اجتماعی و زندگی جمعی باشند (رفیعیان ۱۳۸۸) در ایران نیز با توجه به اهمیت این موضوع تحقیقات متعددی بر روی فضاهای عمومی صورت گرفته است. از جمله میتوان به برخی پژوهشها که ارتباط بیشتری با تحقیق دارد از جمله رفیعیان، (۱۳۸۴) رهنمایی، (۱۳۸۶)، کاشانی جو (۱۳۸۸)، رفیعیان و خدایی (۱۳۸۸) دانشپور و چرخچیان (۱۳۸۸) اشاره کرد.

مبانی نظری تحقیق

رویدادپذیری

⁶ Lerup

⁷ Van raaji

در فرهنگ معین (۱۳۷۵)، کلمه "رویداد"، واقعه یا حادثه معنی شده است. در نظریه احتمالات، پیشامد، رویداد و یا رویداد تصادفی، که زیرمجموعه ای از فضای نمونه است، به عمل، آزمایش یا مشاهدات گفته می شود که نتیجه آن تا قبل از وقوع یک اتفاق تصادفی تشکیل یک نامعلوم باشد. نتایج محتمل فضای نمونه را می دهند، و هر رویداد زیرمجموعه ای از فضای احتمال خواهد بود. برای اندازه گیری احتمال وقوع یک اتفاق تصادفی از متغیر تصادفی استفاده می شود. همینطور کلمه ایونت در زبان انگلیسی به معنای واقعه و پیشامد، رویداد ترجمه و معنا شده است. آنچه در اینجا حائز ارزش و اهمیت است ایجاد محیطی پویا و مناسب برای انجام رویدادهای اجتماعی-فرهنگی مناسب می باشد. منظور از رویداد در اینجا هر نوع تعاملات اجتماعی و فرهنگی مناسب از قبل تعیین شده یا نشده است، که در نهایت سبب ارتقای تعاملات اجتماعی و فرهنگی کشورهای مختلف مردم اعم از گروههای هنری، جوانان، سالمندان، خانوادهها و ... می شود.

برای ایجاد یک رویداد، ممکن است به حضور و مشارکت یک نفر (کاربر) و یا بیشتر نیاز باشد. اما رویداد می تواند به مشارکت اجتماعی بیشتر و ارتباط افراد با همدیگر منجر شود، به طوری که ویلیام اچ وایت (۲۰۱۵) برای بیان موقعیت دو نفری که همدیگر را نمی شناسند و به واسطه یک رویداد بیرونی شروع به صحبت می کنند، از اصطلاح "مثلت بندی" استفاده کرده است. رویداد بیرونی مانند یک تسهیل کننده عمل می کند که می تواند یک هنرمند خیابانی، یا یک عنصر کالبدی مانند یک مجسمه باشد. برخی موقعیت های غیر معمول مانند تگرگ در تابستان، قطع برق، آتش سوزی در ساختمان های همسایه و مواردی از این قبیل هم می توانند غریبه ها را به صحبت با هم ترغیب کند (گل و سوار، ۱۳۹۴)؛ یعنی به عنوان ضلع سوم مثلث، ضلع اول (کاربر اول) و ضلع دوم (کاربر دوم) را به همدیگر وصل می کند و سازنده این مثلث (رویداد اجتماعی) می شود.

منظور از رویدادپذیری و ایجاد یک محیط رویدادپذیر در واقع فراهم کردن و ایجاد محیطی متناسب با فرهنگ، عرف، نیازهای مردم در یک مکان با ایجاد یک "مثلت بندی" همانطور که ویلیام اچ وایت بیان می کند جهت ایجاد ارتباط اجتماعی بهتر و فعالانه تر، به طوری که منجر به ایجاد محیط اجتماعی سالم تر، سرزندهتر و پویاتر شود. در واقع ویژگیهای کلی رویدادپذیری، جهت ایجاد و مقبولیتش توسط مردم نیاز به یک نوع بومی سازی دارد که آن نیز توجه به فرهنگ، بوم، تاریخ و عرف مردم در هر مکانی است. در ادامه می بایست این مفهوم را در شهر به عنوان محیط زندگی انسان مورد بررسی قرار داد.

اجتماع پذیری

استفاده از واژه های اجتماع پذیر و اجتماع گریز بیانگر کیفیت های فضایی هستند که مردم را دور هم جمع می آورند یا از هم دور می کنند. این واژه ها را برای نخستین بار همفری اسموند با همراهی رابرتس امر، زمانی که مدیریت بیمارستانی در کانادا را بر عهده داشت تعریف کردند (اوسماند، ۲۰۱۲: ۵۶). فرآیند اجتماع پذیری، با برقراری تعامل و ارتباط اجتماعی بین بهره برداران هر فضای عمومی و مشترک معماری قابل حصول است و قابلیت شرکت مؤثر در تعامل با دیگران، چه در زندگی خصوصی و چه در زندگی عمومی و حرف های انسانها، از اهمیت حیاتی برخوردار است (فرگاس، ۱۳۷۹: ۶۵). وجود فضاهای عمومی دارای خصیصه اجتماع پذیری، مکمل مهمی در جهت اجتماعی شدن افراد است.

علاوه بر این اجتماع پذیری فضاهای عمومی موجب ارتقاء روحیه همبستگی، رشد فردی، ایجاد و برای همه شهروندان، بدون در نظر گرفتن جنسیت، نژاد، قومیت، سن یا سطح اجتماعی و اقتصادی است (افرویموسن^۹، ۲۰۰۹ و کرنیاواتی^{۱۰}، ۲۰۱۲).

فضای عمومی به عنوان فضایی در دسترس همه گروهها، ارایه دهنده آزادی عمل، مالکیت و حق موقت تعریف می شود. این فضاها مکان هایی هستند که شهروندان و بازدیدکنندگان می توانند همچون یکدیگر و با محدودیتی کمتر نسبت به دیگر فضاها، وارد آن شوند (پرتوی، ۱۳۹۱: ۴). علاوه بر این بسیاری از اتفاقات خود به خودی و نه از قبل برنامه ریزی شده در آن روی می دهد، مردم با یکدیگر ارتباط برقرار می کنند، حرکت می کنند، می نشینند یا به تماشای دیگران می پردازند.

این فضاها، محل تبادل افکار و اطلاعات و مکانی برای شکل گیری شبکه های اجتماعی هستند (دانشپور، چرخچیان، ۱۳۸۶: ۲۰). فضاهای عمومی بدون پرداخت هزینه ورودی، بدون فرم یا لباس خاصی است (افرویموسن^{۱۱}، ۲۰۰۹ و کرنیاواتی^{۱۲}، ۲۰۱۲). استفاده کنندگان از این فضاها شگفتی و لذت غیرمنتظرهای را تجربه می کنند، بازی کردن کودکان، قدم زدن جوانان، گفتگوی افراد مسن، استراحت کردن افراد خسته. هیچ تمایز روشنی بین ناظران و مشاهده کنندگان وجود ندارد. همه آنها در صحنه و بخشی از مخاطبان هستند. این فضاها توسط یک سازمان عمومی در خدمت منافع عموم تأمین و اداره می شود (رومن گارسیا^{۱۳}، ۲۰۱۴: ۵۶). این فضاها مشتمل بر خیابانها، معابر، میدانها، پالزها، پارکها، زمین های بازی، سیتی هال ها، مالها، سواحل و کناره ها و سایر فرمهای فضاهای تجمع هستند.

وایت بر ضرورت وجود فضاهای عمومی باکیفیت برای تسهیل تعاملات اجتماعی و حضور مدنی مردم، تأکید کرده و خود را مسئول خلق مکان های کالبدی می داند که مشارکت و تعاملات اجتماعی را تسهیل کند. او بر این باور است که زندگی اجتماعی در فضاهای عمومی اساساً به بهبود کیفیت زندگی افراد و جامعه کمک می کند. همچنین در تحقیقات خود به این نتیجه رسیده که فضاهای عمومی مکان های ایده آلی برای آغاز آشنایی ها نبوده و حتی در اجتماعی ترین آنها آمیختگی زیادی میان مردم دیده نمی شود. اما با این وجود؛ حضور همزمان مردم در زمان و مکان می تواند فرصت هایی را برای تعاملات اجتماعی فراهم آورد (کارمونا، ۱۳۹۰). برای توضیح مطلوبیت تعامل اجتماعی دلایل زیادی دارد. اصلی ترین دلیل این است که رابطه متقابل اجتماعی برای پاسخ به نیازهای انسان به پیوند و احساس تعلق به مکان یک ضرورت است. دلیل دیگر این است که فعالیت هایی چون تعامل با دیگران و مشاهده فعالیت های مردم با ایجاد زمینه های اجتماعی شدن و اجتماع پذیری به رشد فردی انسان کمک می کند. از طرفی در محیط هایی که تعامل اجتماعی قابل توجهی بین ساکنین وجود دارد، میزان جرم و جنایت پایین است. شاید به این دلیل که وظایف و التزامات اجتماعی روشنتر، حمایت مردم از یکدیگر بیشتر و از خود بیگانگی کمتر است. فضاهای عمومی امکان ملاقات افراد را فراهم می آورند. برای این ملاقات واسطه های مورد نیاز این واسطه ها ممکن است افرادی باشند که دیگران را گرد هم آورده یا فعالیتی مشترک و موضوعی باشد که شرایط اجتماعی را فراهم می آورد. چنین فضاهایی اگر برای مردم فعالیت های سرگرم کننده داشته و در آنها مواد خوراکی و فضاهای ایمن و لذت بخشی وجود داشته باشد، آنها را به سوی خود جذب می کند. فرصت های دیدار و ملاقات با دیگران

⁹ Efroymson

¹⁰ Kurniawati

¹¹ Efroymson

¹² Kurniawati

¹³ Ramon-Garcia

پیشنیاز ترویج روابط متقابل اجتماعی غیررسمی و پیش بینی نشده اند. در این زمینه لنگ کمیت فضایی محیط ساخته شده را در ایجاد این فضاها مؤثر می داند. لنگ (۱۳۸۴) مجاورت مکانی را یکی از زمینه های ایجاد تعامل دانسته و معتقد است وقتی زمینه های تعامل براساس مجاورت مکانی به وجود میآید که به کمک متقابل نیاز باشد یا مسئله ای مشترک وجود داشته باشد. او خصوصاً مجاورت مکانی را عامل مهمی در شکل گیری الگوهای تعامل افراد مسن، دانسته است. به این دلیل که با کاهش توانایی جسمانی نیاز به کمک متقابل افزایش می یابد. گل (۲۰۱۲) معتقد است از طریق طراحی محیط کالبدی می توان بر تعداد وقایع و تعداد مردمی که از فضاهای عمومی استفاده می کنند، مدت زمانی که یک فعالیت طول می کشد و نیز نوع فعالیت تأثیر گذاشت. به اعتقاد وی آفرینش فعالیت ها در فضاهای همگانی تحت تأثیر برخی عوامل قرار دارد که محیط مصنوع یکی از آنهاست. همچنین اشاره می کند که چارچوب فیزیکی تأثیر مستقیم بر کیفیت، محتوا و شدت ارتباطات اجتماعی ندارد. اما برنامه ریزان و طراحان می توانند بر امکان ملاقات، دیدن و شنیدن تأثیرگذارند، که این خود پیش زمینه ای برای دیگر اشکال ارتباط فراهم می آورد. علاوه بر اهمیت تعداد مردم و فعالیت ها در رویدادهای واقع در یک فضا و اهمیت تداوم فعالیتها، مدت زمان بودن در فضا برای هر فرد نیز مهم است. تنها ایجاد فضاهایی که مردم بیایند و بروند کافی نیست، بلکه باید شرایط مطلوب برای پرسه زدن و درنگ کردن در فضا نیز وجود داشته باشد. اینجاست که کیفیت تک تک بخش های محیط بیرونی دارای اهمیت شده و طراحی یک یک فضاها و جزییات و کوچکترین مؤلفه ها، فاکتورهایی تعیین کننده در این زمینه اند. به اعتقاد گل تعدادی از فعالیتها می تواند به عنوان فعالیت های پایه در فضاهای عمومی در نظر گرفته شود که از سوی افراد به عنوان زمینه سازی مهم برای سایر فعالیت ها اعمال می شود. این فعالیت ها شامل راهرفتن، ایستادن، نشستن، دیدن، شنیدن، گفتگو هستند که برای انجام هر یک آنها، محیط باید دارای شرایط خاصی باشد و در واقع باید حالت دعوت کنندگی داشته باشد. گل در این زمینه به سه کیفیت در فضاهای عمومی اشاره می کند که به ترتیب عبارتند از: حفاظت، راحتی، لذت بردن. فضاهای شهری مطلوب فرصت های شنیدن، دیدن و صحبت کردن را نیز برای مردم فراهم می آورند. همچنین گل به این نکته اشاره می کند که فضاهای شهری خوب تنوعی از فعالیتها و تجربیات را برای گروههای مختلف استفاده کنندگان فراهم می کند. مکث در فضاهای شهری و تجربه آن و استفاده فعال و غیرفعال از فضا هر دو جزء نکات مهم اند. کار این چنین استدلال می کند که عرصه های عمومی به همان اندازه که باید معنادار و دموکراتیک باشد تا مردم بتوانند با مکان، زندگی شخصی خود و جهان بزرگتر رابطه قوی برقرار ساخته و نیز حقوق همه گروهها در آن رعایت شود، برای همگان قابل دسترس باشد و آزادی عمل همه را فراهم آورد و لازم است پاسخ ده هم باشند؛ به این معنا که طراحی و مدیریت فضا به گونه ای باشد که نیازهای استفاده کنندگانش را برآورده سازد. آنها نیازهایی را که انسان به دنبال برآوردن آنها در فضاهای عمومی شهری اند شناسایی می کنند. آسایش، راحتی، مشارکت فعال و غیرفعال و اکتشاف. مکان های خوب و مردم اغلب بیش از یکی از این توقعات را برآورده می کند (کرنیواتی، ۲۰۱۲: ۴۷۷).

تعامل اجتماعی: تفریح و سرگرمی در میان نیازهای اساسی انسان تعریف می شود که شامل استراحت، معاشرت و حضورنشر است. این نیازهای مختلف با تعامل در فضا می تواند برطرف شود (افرویمسون، ۲۰۰۹: ۳۱). لذا تعامل اجتماعی یکی از نیازهای انسان به حساب می آید. تعامل اجتماعی در گروهی فضایی اجتماع پذیر است تا بتواند این نیاز را پوشش دهد. دو نوع کلی از تعاملات اجتماعی در فضاهای عمومی شناخته شده اند؛ تعامل اجتماعی تصادفی، مانند فرصت های گفتگو در کوچه و خیابان و تعاملات اجتماعی سازمان یافته. برای مثال جشنی در پارک. فرصت برای تعامل تصادفی یکی از جنبه های بارز فضاهای عمومی است. تعامل اجتماعی تصادفی به دو نوع تقسیم می شود؛ تعامل روزمره عادی و تعامل ناگهانی (دینس^{۱۴}، ۲۰۰۶: ۱۵).

نزدیکی یا مجاورت: استفاده طولانی مدت یا اقامت طولانی، تداوم فضای عمومی.

دوام: حس الفت با محیط اطراف. آشنایی آزادی جهت درنگ کردن: درحالی که استفاده از فضای عمومی ممکن است شامل یک فعالیت خاص مانند خرید باشد آگاهی از استفاده از آن فضا و ورود به فضا بدون دلیل خاصی است. اغلب با تکیه بر استفاده از یک فضا بدون دلیل خاص.

تسهیلات: وجود امکانات و تسهیلات در فضا تأثیر مستقیم بر نشاط اجتماعی فضاهای عمومی دارد. کمبود امکانات گاهی اوقات می تواند تعاملات مردم را محدود کند.

ویژگی های فیزیکی تجهیزکننده (حمایتی): طرح های فیزیکی فضا ویژگی های فیزیکی تجهیزکننده (حمایتی) و محیط های ساخته شده اطراف از ویژگی های مهم شمرده می شود.

تسهیلات و خدمات: تسهیلات و خدمات به فضایی راحت جهت استفاده مردم، وجود عناصری چون نیمکت ها، لبه ها، کیوسک های چندمنظوره، سطل زباله، سرویس ها، نورپردازی مؤثر نشانه گذاری و تعریف مسیرها و ورودی ها که می تواند زمینه ساز تعاملات اجتماعی باشد اشاره دارد، چرا که تنها خروج از خانه کافی نیست، بلکه نگهداشتن آنها بیرون خانه نیز حایز اهمیت است. امکان پیاده روی مستلزم امکان مکث در فضاست که لازمه آن تأمین خدمات و تسهیلات مذکور است.

دسترسی: دعوت کننده بودن فضاهای عمومی و دسترسی آسان به این فضاها بر حضور مردم در فضا تأثیر بسزایی دارد. دسترسی به فضاهای عمومی به معنای پذیرا بودن حضور اجتماعی افراد در خود است (کار ۱۵، ۲۰۱۸: ۹۶). در دسترس بودن فضاهای عمومی بر مبنای مطالعات موجود حاکی از آن است که این امر دارای سه بعد کالبدی، بصری و اجتماعی است. دسترسی کالبدی، ناظر به دسترسی پیاده، همجواری ها، دسترسی به حمل و نقل شهری و نحوه ارتباط با زمینه مکان است و دسترسی بصری امکان اجتناب از جرم یا فعالیت های نامطلوب را به ویژه در زنان و کودکان فراهم می کند. دسترسی اجتماعی یا ذهنی و اینکه مکان چگونه و برای چه کسی باید در دسترس باشد نیز به نحوه مالکیت مکان، در دسترس بودن آن برای گروههای خاص با نیازهای خاص مثل کودکان، سالخوردگان و معلولین وجود نماها در ایجاد حس مالکیت

¹⁴ Dines

¹⁵ carr

نمادین و دسترسی روانی گروههای مختلف فرهنگی و اجتماعی اشاره دارد این بعد تضمین کننده امکان دسترسی گروههای مختلف فرهنگی - اجتماعی در بستری دموکراتیک است که در برخی موارد بیشتر جنبه روانشناختی دارد تا کالبدی (دانشپور، ۱۳۸۸: ۸۳).

حرکت : تأکید بر حرکت پیاده در اجتماع پذیری فضای عمومی عامل مهمی به شمار می رود. حذف حرکت پیاده گامی ویرانگر در تجربه انسانی شهر است. شهر پیاده ویژگی خیلی مهمی برای عرضه دارد که مزایای شهر سواره را کم رنگ می کند و آن محیط فیزیکی حیاتبخش از نظر روانی است.

هیجان بصری لذت از حرکت فیزیکی، تجربه حیات پویای شهری و تحریک حسی از فضای شهری (که از انواع مختلف مردم و از هر سنی مملو است) تجاری هستند که در شهر سواره وجود ندارند(سالینگاروس^{۱۶}: ۲۰۱۶: ۴۴۵). در روابط اجتماعی نیز به طور حتم برای داشتن روابط اجتماعی بامعنا باید افراد در حالت نشسته باشند یا ایستاده یا قدم زنان .بنابراین می توان اهمیت توجه به حرکت پیاده در شهر را برای داشتن تجربه های معنادار و برقراری رابطه و دریافت اطلاعات درک کرد.

جدول ۱: مولفه های مستخرج از نظریه های تحقیق، منبع: نگارنده

ردیف	مولفه	نظریه پرداز
۱	کیفیت های فضایی هستند که مردم را دور هم جمع می آورند	همفری اسموند(۲۰۱۲)
۲	برقراری تعامل و ارتباط اجتماعی بین بهره برداران هر فضای عمومی و مشترک معماری	فرگاس(۱۳۷۹)
۳	حضور همزمان مردم در زمان و مکان مهیا کننده فرصت هایی برای تعاملات اجتماعی	(کارمونا، ۱۳۹۰).
۴	در دسترس همه گروهها، ارایه دهنده آزادی عمل، مالکیت و حق موقت	پرتوی(۱۳۹۱)
۵	محل تبادل افکار و اطلاعات و مکانی برای شکل گیری شبکه های اجتماعی	(دانشپور، چرخچیان، ۱۳۸۶).
	فضاهای عمومی بدون پرداخت هزینه ورودی، بدون فرم یا لباس خاصی	(افرویموسن، ۲۰۰۹ و کِرنیاواتی، ۲۰۱۲).
۷	یک سازمان عمومی در خدمت منافع عمومی	(رومن گارسیا ^{۱۷} ، ۲۰۱۴: ۵۶).
۸	مجاورت مکانی برای کمک متقابل در مسئله ای مشترک	لنگ (۱۳۸۴)
۹	وی آفرینش فعالیت ها در فضاهای همگانی	گل(۲۰۱۲)

۱۰	آسایش، راحتی، مشارکت فعال و غیرفعال و اکتشاف. مکان های خوب	(کرنیواتی، ۲۰۱۲).
۱۱	تعامل روزمره عادی و تعامل ناگهانی	(دینیس، ۲۰۰۶).
۱۲	نزدیکی یا مجاورت ، دوام ، تسهیلات، ویژگی های فیزیکی تجهیز کننده (حمایتی)، دسترسی، تسهیلات و خدمات ، حرکت.	(کار، ۲۰۱۸).

شهرک اکباتان از جمله شهرک های مسکونی موفق در زمینه شهرسازی می باشد. یکی از مهم ترین مولفه های یک محله یا شهرک ، تعلق خاطر ساکنان آن است که باعث می شود شهرک را از خود دانسته و در جهت حفظ و رشد و تعالی آن کوشا باشند. اکباتان از جمله شهرک هایی است که مردم شهرک ، تعلق خاطر خاصی به آن دارند و از زندگی در آن لذت می برند. علاوه بر مردم ساکن در این شهرک ، بسیاری از مردم ایران نیز نسبت به این شهرک دید خوبی دارند و علاقه مند به سکونت در آن هستند و نسبت به ساختمان ها و معماری بنای آن علاقه نشان می دهند. می توان گفت مردم اکباتان تمام آن چه را که از آن به عنوان عزت اجتماعی نام برده می شود را دارا هستند و این احساس خوبی را به مردم ساکن این شهرک القاء می کند.

شکل ۱-۱: عکس هایی از مجتمع مسکونی اکباتان، منبع: نگارنده

روش تحقیق

این پژوهش در زمره پژوهش های کیفی و کمی قرار دارد. روش تحقیق در این پژوهش به صورت توصیفی-تحلیلی است. توصیفی است؛ چرا که به توصیف و شناخت اجتماع پذیری در مجتمع های مسکونی و عوامل ارتقا و ایجاد آن پرداخته است. تحلیلی است چرا که نیازمند بررسی رابطه عوامل مختلف رویدادپذیری با اجتماعپذیری در فضای باز مسکونی بوده و در بخش هایی از تحقیق از روش تحلیلی استفاده شده است. روش تجزیه و تحلیل داده ها به صورت سلسله مراتبی و تحلیل در فضای نرم افزار AHP می باشد.

روش انجام کار

محقق پس از آن که روش تحقیق خود را مشخص کرد و با استفاده از ابزارهای مناسب داده های مورد نیاز را برای آزمون فرضیه های خود جمع آوری کرد، اکنون نوبت آن است که با بهره گیری از تکنیک های آماری مناسب که با روش تحقیق و نوع متغیرها سازگاری دارد، داده های جمع آوری شده را دسته بندی و تجزیه و تحلیل نماید و در نهایت فرضیه ها را که تا این مرحله او را در تحقیق هدایت کرده اند در بوتله آزمایش قرار دهد و تکلیف آن ها را مشخص نماید و سرانجام بتوان پاسخی (راه حلی) برای پرسشی که تحقیق تلاشی سیستماتیک برای بدست آوردن آن بود، بیاید (سرمد و همکاران، ۱۳۹۱). در این تحقیق برای بررسی سوالات تحقیق در جامعه از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. روش های آماری مورد استفاده در این تحقیق عبارتند از:

الف) آمار توصیفی: در این تحقیق از آمار توصیفی برای نمایش اطلاعات جمعیت شناختی استفاده شده است. برای این منظور، اطلاعات جمعیت شناختی با استفاده از جداول فراوانی نشان داده خواهد شد. همچنین در سطح توصیفی با استفاده از مشخصه های جداول توزیع فراوانی مطلق، درصد، میانگین و انحراف معیار برای مقایسه اطلاعات استفاده شده است.

ب) تحلیل سلسله مراتبی با استفاده از AHP

مدل مربوطه بر اساس ادبیات تحقیق استخراج می شود و با مشخص کردن عامل های موثر در این زمینه به متخصصان و کارشناسان مربوطه ارجاع داده می شود تا این عوامل رتبه بندی و در نرم افزار EXPERT CHOICE مورد تحلیل قرار می گیرد.

در جهت بررسی صحت فاکتورهای استخراج شده از مصاحبه افراد، از روش سلسله مراتبی در جهت کسب نظرات خبرگان استفاده می گردد. با توجه به ویژگی های مطالعه، ۵ نفر از خبرگان مطلع به عنوان نمونه انتخاب شدند و آمادگی اولیه برای اجرای طرح برای آنان به وجود آمد. ابتدا

مطالب بر اساس ادبیات تحقیق با ۱۲ مؤلفه طراحی شده و به اعضای گروه خبره ارسال شد. سپس طبق متدولوژی سلسله مراتبی به جمع‌آوری داده پرداخته شد.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

از آنجاکه در روش دلفی توافق نظر خبرگان ملاک تصمیم‌گیری است، طی چهار مرحله پرسشنامه توزیع و جمع‌آوری گردید تا توافق کلی نظر خبرگان نسبت به طبقه‌بندی به‌دست آید. متغیرهای کیفی به صورت اعداد دوزنقه‌ای فاز ۱ در جدول ۲ تعریف می‌شود.

جدول ۲: متغیرهای زبانی، منبع: نگارنده

متغیرهای زبانی	عدد فاز ۱	عدد مثلثی فاز ۱
کم	1̄	(۰، ۰، ۲، ۴)
متوسط	2̄	(۳، ۴، ۶، ۷)
زیاد	3̄	(۶، ۸، ۱۰، ۱۰)

با توجه به گزینه‌های پیشنهادی و تعریف متغیرهای زبانی، پرسشنامه مورد نظر طراحی شد. در این مرحله از خبرگان خواسته شده است که میزان تأثیرگذار بودن هر یک از مؤلفه‌ها را به صورت گزینه‌های کم، زیاد، متوسط انتخاب نماید. نتایج حاصل از بررسی پاسخ‌های پرسشنامه در جدول زیر آمده است. در حقیقت بر این اساس هر یک از خبرگان می‌توانند نظر خود را با میانگین نظرات بسنجند و در صورت تمایل نظرات

قبلی خود را تعدیل نمایند. این اختلاف نظر در جدول زیر آمده است. اختلاف نظرهای خبرگان فرستاده شده و از آن‌ها خواسته می‌شود تا نظرات خود را مورد بازبینی قرار دهند. در این مرحله با محاسبه اختلاف میانگین‌های دو مرحله ۱ و ۲ با استفاده از روابط فاصله میان اعداد فاز ۱ میزان اجماع نظر خبرگان محاسبه می‌شود. در صورتی که اختلاف محاسبه شده از ۰/۲ کمتر باشد، فرآیند سلسله مراتبی متوقف می‌شود. نتایج حاصل در جدول زیر آمده است.

جدول ۳: نتایج حاصل از پرسشنامه اول، منبع: نگارنده

ردیف	مؤلفه‌ها	نظرات خبرگان		
		کم	متوسط	زیاد

۸	۲	۰	فضایی که مردم را دور هم جمع می آورند	۱
۹	۱	۰	برقراری تعامل و ارتباط اجتماعی بین بهره برداران هر فضای عمومی و مشترک معماری	۲
۷	۲	۱	حضور همزمان مردم در زمان و مکان مهیا کننده فرصت هایی برای تعاملات اجتماعی	۳
۹	۱	۰	در دسترس همه گروهها، ارایه دهنده آزادی عمل، مالکیت و حق موقت	۴
۶	۲	۲	محل تبادل افکار و اطلاعات و مکانی برای شکل گیری شبکه های اجتماعی	۵
۴	۴	۲	فضاهای عمومی بدون پرداخت هزینه ورودی، بدون فرم یا لباس خاصی	۶
۶	۲	۲	یک سازمان عمومی در خدمت منافع عمومی	۷
۷	۳	۲	مجاورت مکانی برای کمک متقابل در مسئله ای مشترک	۸
۶	۲	۰	آفرینش فعالیت ها در فضاهای همگانی	۹
۸	۳	۰	آسایش، راحتی، مشارکت فعال و غیرفعال و اکتشاف. مکان های خوب	۱۰
۵	۳	۲	تعامل روزمره عادی و تعامل ناگهانی	۱۱
۳	۶	۱	نزدیکی یا مجاورت ، دوام ، تسهیلات، ویژگی های فیزیکی تجهیز کننده (حمایتی)، دسترسی، تسهیلات و خدمات ، حرکت.	۱۲

جدول ۴ : میانگین نظرات خبرگان پرسشنامه اول، منبع: نگارنده

نظرات خبرگان				فاکتورها	ردیف
۵/۴	۷/۲	۹/۲	۹/۴	فضایی که مردم را دور هم جمع می آورند	۱

۵/۷	۷/۶	۹/۶	۹/۷	برقراری تعامل و ارتباط اجتماعی بین بهره برداران هر فضای عمومی و مشترک معماری	۲
۴/۸	۶/۴	۴/۸	۸/۸	حضور همزمان مردم در زمان و مکان مهیا کننده فرصت هایی برای تعاملات اجتماعی	۳
۵/۷	۷/۶	۹/۶	۹/۷	در دسترس همه گروهها، ارایه دهنده آزادی عمل، مالکیت و حق موقت	۴
۴/۲	۵/۶	۷/۶	۸/۲	محل تبادل افکار و اطلاعات و مکانی برای شکل گیری شبکه های اجتماعی	۵
۳/۶	۴/۸	۶/۸	۷/۶	فضاهای عمومی بدون پرداخت هزینه ورودی، بدون فرم یا لباس خاصی	۶
۴/۲	۵/۶	۷/۶	۸/۲	یک سازمان عمومی در خدمت منافع عمومی	۷
۵/۱	۶/۸	۸/۸	۹/۱	مجاورت مکانی برای کمک متقابل در مسئله ای مشترک	۸
۴/۴	۵/۶	۷/۵	۸/۱	آفرینش فعالیت ها در فضاهای همگانی	۹
۴/۱	۶/۷	۷/۹	۸/۶	آسایش، راحتی، مشارکت فعال و غیرفعال و اکتشاف. مکان های خوب	۱۰
۸/۶	۷/۹	۸/۶	۸/۲	تعامل روزمره عادی و تعامل ناگهانی	۱۱
۶/۷	۹/۲	۷/۵	۸/۴	نزدیکی یا مجاورت ، دوام ، تسهیلات، ویژگی های فیزیکی تجهیزکننده (حمایتی)، دسترسی، تسهیلات و خدمات ، حرکت.	۱۲

جدول ۵: نتایج حاصل از پرسشنامه دوم، منبع: نگارنده

نظرات خبرگان			فاکتورها	ردیف
زیاد	متوسط	کم		

۸	۲	۰	برقراری تعامل و ارتباط اجتماعی بین بهره برداران هر فضای عمومی و مشترک معماری	۱
۹	۱	۰	محل تبادل افکار و اطلاعات و مکانی برای شکل گیری شبکه های اجتماعی	۲
۷	۲	۱	مجاورت مکانی برای کمک متقابل در مسئله ای مشترک	۳
۹	۱	۰	در دسترس همه گروهها، ارایه دهنده آزادی عمل، مالکیت و حق موقت	۴
۶	۲	۲	آسایش، راحتی، مشارکت فعال و غیرفعال و اکتشاف. مکان های خوب	۵
۴	۴	۲	فضایی که مردم را دور هم جمع می آورند	۶
۶	۲	۲	آفرینش فعالیت ها در فضاهای همگانی	۷
۷	۳	۰	حضور همزمان مردم در زمان و مکان مهیا کننده فرصت هایی برای تعاملات اجتماعی	۸
۵	۳	۱	تعامل روزمره عادی و تعامل ناگهانی	۹
۶	۴	۲	فضاهای عمومی بدون پرداخت هزینه ورودی، بدون فرم یا لباس خاصی	۱۰
۵	۴	۲	نزدیکی یا مجاورت ، دوام ، تسهیلات، ویژگی های فیزیکی تجهیز کننده (حمایتی)، دسترسی، تسهیلات و خدمات ، حرکت.	۱۱
۴	۵	۱	یک سازمان عمومی در خدمت منافع عمومی	۱۲

جدول ۶ : میانگین نظرات خبرگان پرسشنامه دوم، منبع: نگارنده

ردیف	فاکتورها	نظرات خبرگان
------	----------	--------------

۵/۴	۷/۲	۹/۲	۹/۴	برقراری تعامل و ارتباط اجتماعی بین بهره برداران هر فضای عمومی و مشترک معماری	۱
۵/۷	۷/۶	۹/۶	۹/۷	محل تبادل افکار و اطلاعات و مکانی برای شکل گیری شبکه های اجتماعی	۲
۴/۸	۶/۴	۴/۸	۸/۸	مجاورت مکانی برای کمک متقابل در مسئله ای مشترک	۳
۵/۷	۷/۶	۹/۶	۹/۷	در دسترس همه گروهها، ارایه دهنده آزادی عمل، مالکیت و حق موقت	۴
۳/۶	۴/۸	۶/۸	۷/۶	آسایش، راحتی، مشارکت فعال و غیرفعال و اکتشاف. مکان های خوب	۵
۴/۸	۶/۴	۸/۴	۸/۸	فضایی که مردم را دور هم جمع می آورند	۶
۵/۴	۷/۲	۹/۲	۹/۴	آفرینش فعالیت ها در فضاهای همگانی	۷
۵/۴	۴/۶	۷/۳	۸/۵	حضور همزمان مردم در زمان و مکان مهیا کننده فرصت هایی برای تعاملات اجتماعی	۸
۴/۶	۶۵/۷	۸/۹	۸/۲	تعامل روزمره عادی و تعامل ناگهانی	۹
۴/۸	۶/۴	۸/۴	۸/۸	فضاهای عمومی بدون پرداخت هزینه ورودی، بدون فرم یا لباس خاصی	۱۰
۶/۹	۷/۶	۸/۲	۸/۳	نزدیکی یا مجاورت ، دوام ، تسهیلات، ویژگی های فیزیکی تجهیز کننده (حمایتی)، دسترسی، تسهیلات و خدمات ، حرکت.	۱۱
۷/۹	۸/۳	۸/۲	۷/۸	یک سازمان عمومی در خدمت منافع عمومی	۱۲

جدول ۷: میانگین نظرات خبرگان پرسشنامه اول و دوم، منبع: نگارنده

ردیف	فاکتورها	میانگین
۱	برقراری تعامل و ارتباط اجتماعی بین بهره برداران هر فضای عمومی و مشترک معماری	۰
۲	محل تبادل افکار و اطلاعات و مکانی برای شکل گیری شبکه های اجتماعی	۰/۲۸

۵	مجاورت مکانی برای کمک متقابل در مسئله ای مشترک	۳
۱/۴	در دسترس همه گروهها، ارایه دهنده آزادی عمل، مالکیت و حق موقت	۴
۲/۸	آسایش، راحتی، مشارکت فعال و غیرفعال و اکتشاف. مکان های خوب	۵
۴/۶	فضایی که مردم را دور هم جمع می آورند	۶
۲/۷۸	آفرینش فعالیت ها در فضاهای همگانی	۷
۲/۱	حضور همزمان مردم در زمان و مکان مهیا کننده فرصت هایی برای تعاملات اجتماعی	۸
۰/۷	تعامل روزمره عادی و تعامل ناگهانی	۹
۰/۸	فضاهای عمومی بدون پرداخت هزینه ورودی، بدون فرم یا لباس خاصی	۱۰
۱/۵	نزدیکی یا مجاورت ، دوام ، تسهیلات، ویژگی های فیزیکی تجهیز کننده (حمایتی)، دسترسی، تسهیلات و خدمات ، حرکت	۱۱
۲/۰	یک سازمان عمومی در خدمت منافع عمومی	۱۲
۲/۲۱	میانگین کل	۱۳

با توجه به آنکه اختلاف میانگینها (۲/۲۱) بیش از ۰/۲ است، بنابراین می توان نتیجه گرفت که هنوز اجماع قابل قبولی بین نظر خبرگان وجود ندارد. لذا پس از محاسبه اختلاف نظر هر خبره نسبت به میانگین، پرسشنامه جدید طراحی و توزیع گردید. نتایج شمارش و تجزیه و تحلیل پرسشنامه سوم در جداول ۸ ، ۹ ، و ۱۰ آمده است.

جدول ۸: نتایج حاصل از پرسشنامه سوم، منبع: نگارنده

نظرات خبرگان			فاکتورها	ردیف
زیاد	متوسط	کم		
۹	۱	۰	محل تبادل افکار و اطلاعات و مکانی برای شکل گیری شبکه های اجتماعی	۱

۱۰	۰	۰	حضور همزمان مردم در زمان و مکان مهیا کننده فرصت هایی برای تعاملات اجتماعی	۲
۸	۱	۱	برقراری تعامل و ارتباط اجتماعی بین بهره برداران هر فضای عمومی و مشترک معماری	۳
۱۰	۰	۰	مجاورت مکانی برای کمک متقابل در مسئله ای مشترک	۴
۷	۳	۰	آسایش، راحتی، مشارکت فعال و غیرفعال و اکتشاف. مکان های خوب	۵
۹	۱	۱	آفرینش فعالیت ها در فضاهای همگانی	۶
۷	۳	۰	فضایی که مردم را دور هم جمع می آورند	۷
۹	۱	۰	فضاهای عمومی بدون پرداخت هزینه ورودی، بدون فرم یا لباس خاصی	۸
۸	۱	۱	تعامل روزمره عادی و تعامل ناگهانی	۹
۸	۱	۰	نزدیکی یا مجاورت ، دوام ، تسهیلات، ویژگی های فیزیکی تجهیزکننده (حمایتی)، دسترسی، تسهیلات و خدمات ، حرکت	۱۰
۹	۱	۲	یک سازمان عمومی در خدمت منافع عمومی	۱۱
۷	۱	۱	در دسترس همه گروهها، ارایه دهنده آزادی عمل، مالکیت و حق موقت	۱۲

جدول ۹: میانگین نظرات خبرگان پرسشنامه سوم، منبع: نگارنده

نظرات خبرگان				فاکتورها	ردیف
۵/۷	۷/۶	۹/۶	۹/۷	محل تبادل افکار و اطلاعات و مکانی برای شکل گیری شبکه های اجتماعی	۱

۶	۸	۱۰	۱۰	حضور همزمان مردم در زمان و مکان مهیا کننده فرصت هایی برای تعاملات اجتماعی	۲
۵/۱	۶/۸	۸/۸	۹/۱	برقراری تعامل و ارتباط اجتماعی بین بهره برداران هر فضای عمومی و مشترک معماری	۳
۶	۸	۱۰	۱۰	مجاورت مکانی برای کمک متقابل در مسئله ای مشترک	۴
۵/۷	۷/۶	۹/۶	۹/۷	آسایش، راحتی، مشارکت فعال و غیرفعال و اکتشاف. مکان های خوب	۵
۵/۱	۶/۸	۸/۸	۹/۱	آفرینش فعالیت ها در فضاهای همگانی	۶
۵/۷	۷/۶	۹/۸	۱۰/۱	فضایی که مردم را دور هم جمع می آورند	۷
۵/۷	۷/۶	۹/۶	۹/۷	فضاهای عمومی بدون پرداخت هزینه ورودی، بدون فرم یا لباس خاصی	۸
۶/۴	۷/۸	۸/۵	۸/۶	تعامل روزمره عادی و تعامل ناگهانی	۹
۵/۳	۶/۷	۷/۹	۸/۶	نزدیکی یا مجاورت ، دوام ، تسهیلات، ویژگی های فیزیکی تجهیز کننده (حمایتی)، دسترسی، تسهیلات و خدمات ، حرکت	۱۰
۸/۸	۸/۶	۸/۳	۷/۹	یک سازمان عمومی در خدمت منافع عمومی	۱۱
۸/۳	۸/۲	۷/۶	۷/۵	در دسترس همه گروهها، ارایه دهنده آزادی عمل، مالکیت و حق موقت	۱۲

جدول ۱۰: میانگین نظرات خبرگان پرسشنامه دوم و سوم، منبع: نگارنده

ردیف	فاکتورها	میانگین
۱	محل تبادل افکار و اطلاعات و مکانی برای شکل گیری شبکه های اجتماعی	۰/۳۵
۲	حضور همزمان مردم در زمان و مکان مهیا کننده فرصت هایی برای تعاملات اجتماعی	۰/۳۵
۳	برقراری تعامل و ارتباط اجتماعی بین بهره برداران هر فضای عمومی و مشترک معماری	۰/۷۵

۱/۳۵	مجاورت مکانی برای کمک متقابل در مسئله ای مشترک	۴
۱/۰۵	آسایش، راحتی، مشارکت فعال و غیرفعال و اکتشاف. مکان های خوب	۵
۲/۶	آفرینش فعالیت ها در فضاهای همگانی	۶
۲/۱۱	فضایی که مردم را دور هم جمع می آورند	۷
۲/۱	فضاهای عمومی بدون پرداخت هزینه ورودی، بدون فرم یا لباس خاصی	۸
۱/۷	تعامل روزمره عادی و تعامل ناگهانی	۹
۲/۱	نزدیکی یا مجاورت ، دوام ، تسهیلات، ویژگی های فیزیکی تجهیزکننده (حمایتی)، دسترسی، تسهیلات و خدمات ، حرکت	۱۰
۱/۹	یک سازمان عمومی در خدمت منافع عمومی	۱۱
۲/۰	در دسترس همه گروهها، ارایه دهنده آزادی عمل، مالکیت و حق موقت	۱۲
۱/۹۳	میانگین کل	۱۳

جدول ۱۱ نتایج حاصل از پرسشنامه چهارم، منبع: نگارنده

نظرات خبرگان			فاکتورها	ردیف
زیاد	متوسط	کم		
۹	۱	۰	حضور همزمان مردم در زمان و مکان مهیا کننده فرصت هایی برای تعاملات اجتماعی	۱
۱۰	۰	۰	برقراری تعامل و ارتباط اجتماعی بین بهره برداران هر فضای عمومی و مشترک معماری	۲
۸	۱	۱	محل تبادل افکار و اطلاعات و مکانی برای شکل گیری شبکه های اجتماعی	۳
۱۰	۰	۰	مجاورت مکانی برای کمک متقابل در مسئله ای مشترک	۴

۷	۳	۰	آفرینش فعالیت ها در فضاهای همگانی	۵
۹	۱	۱	فضایی که مردم را دور هم جمع می آورند	۶
۷	۳	۰	فضاهای عمومی بدون پرداخت هزینه ورودی، بدون فرم یا لباس خاصی	۷
۹	۱	۰	تعامل روزمره عادی و تعامل ناگهانی	۸
۸	۲	۰	نزدیکی یا مجاورت ، دوام ، تسهیلات، ویژگی های فیزیکی تجهیزکننده (حمایتی)، دسترسی، تسهیلات و خدمات ، حرکت	۹
۷	۱	۰	آسایش، راحتی، مشارکت فعال و غیرفعال و اکتشاف. مکان های خوب	۱۰
۷	۱	۰	یک سازمان عمومی در خدمت منافع عمومی	۱۱
۸	۱	۱	در دسترس همه گروهها، رایبه دهنده آزادی عمل، مالکیت و حق موقت	۱۲

جدول 12: میانگین نظرات خبرگان پرسشنامه چهارم، منبع: نگارنده

نظرات خبرگان				فاکتورها	ردیف
۵/۷	۷/۶	۹/۶	۹/۷	حضور همزمان مردم در زمان و مکان مهیا کننده فرصت هایی برای تعاملات اجتماعی	۱
۶	۸	۱۰	۱۰	برقراری تعامل و ارتباط اجتماعی بین بهره برداران هر فضای عمومی و مشترک معماری	۲
۵/۱	۶/۸	۸/۸	۹/۱	محل تبادل افکار و اطلاعات و مکانی برای شکل گیری شبکه های اجتماعی	۳
۶	۸	۱۰	۱۰	مجاورت مکانی برای کمک متقابل در مسئله ای مشترک	۴
۵/۱	۶/۸	۸/۸	۹/۱	آفرینش فعالیت ها در فضاهای همگانی	۵
۵/۷	۷/۶	۹/۸	۱۰/۱	فضایی که مردم را دور هم جمع می آورند	۶
۵/۱	۶/۸	۸/۸	۹/۱	فضاهای عمومی بدون پرداخت هزینه ورودی، بدون فرم یا لباس خاصی	۷

۵/۷	۷/۶	۹/۶	۹/۷	تعامل روزمره عادی و تعامل ناگهانی	۸
۷/۴	۸/۶	۶/۵	۹/۱	نزدیکی یا مجاورت ، دوام ، تسهیلات، ویژگی های فیزیکی تجهیزکننده (حمایتی)، دسترسی، تسهیلات و خدمات ، حرکت	۹
۶/۱	۷/۸	۸/۹	۹/۵	نزدیکی یا مجاورت ، دوام ، تسهیلات، ویژگی های فیزیکی تجهیزکننده (حمایتی)، دسترسی، تسهیلات و خدمات ، حرکت	۱۰
۷/۳	۹/۲	۸/۲	۷/۸	یک سازمان عمومی در خدمت منافع عمومی	۱۱
۹/۲	۹/۲	۹/۳	۸/۵	در دسترس همه گروهها، رایبه دهنده آزادی عمل، مالکیت و حق موقت	۱۲

جدول ۱۶-۴: میانگین نظرات خبرگان پرسشنامه سوم و چهارم، منبع: نگارنده

ردیف	فاکتورها	میانگین
۱	حضور همزمان مردم در زمان و مکان مهیا کننده فرصت هایی برای تعاملات اجتماعی	۰
۲	برقراری تعامل و ارتباط اجتماعی بین بهره برداران هر فضای عمومی و مشترک معماری	۰
۳	محل تبادل افکار و اطلاعات و مکانی برای شکل گیری شبکه های اجتماعی	۰
۴	مجاورت مکانی برای کمک متقابل در مسئله ای مشترک	۰
۵	آفرینش فعالیت ها در فضاهای همگانی	۰/۶
۶	فضایی که مردم را دور هم جمع می آورند	۰/۱۵
۷	فضاهای عمومی بدون پرداخت هزینه ورودی، بدون فرم یا لباس خاصی	۰/۱۰
۸	تعامل روزمره عادی و تعامل ناگهانی	۰/۵
۹	نزدیکی یا مجاورت ، دوام ، تسهیلات، ویژگی های فیزیکی تجهیزکننده (حمایتی)، دسترسی، تسهیلات و خدمات ، حرکت	۰
۱۰	نزدیکی یا مجاورت ، دوام ، تسهیلات، ویژگی های فیزیکی تجهیزکننده (حمایتی)، دسترسی، تسهیلات و خدمات ، حرکت	۰/۳۵

۰/۸	یک سازمان عمومی در خدمت منافع عمومی	۱۱
۰/۵۰	در دسترس همه گروهها، ارایه دهنده آزادی عمل، مالکیت و حق موقت	۱۲
۰/۱۷	میانگین کل	۱۳

با توجه به آنکه اختلاف میانگینها بیش از ۰/۲ (۱/۹۳) است، یکبار دیگر مراحل توزیع پرسشنامه و میانگین نظرات خبرگان محاسبه می شود از آنجایی که اختلاف میانگین پرسشنامه سوم و چهارم (۰/۱۷) به زیر ۰/۲ رسیده است بنابراین می توان نتیجه گرفت که اجماع خوبی بین نظر خبرگان وجود دارد و نتایج ۴ مرحله انجام فرآیند سلسله مراتبی اطمینان دقت و صحت نتایج را به اثبات می رساند.

نتیجه گیری

با توجه به این که رسیدن به پایداری اجتماعی، افزایش میزان تعاملات اجتماعی و کاهش میزان تناقضات و تنش ها و در نهایت افزایش تعلق خاطر و ارزش مادی و معنوی سکونتگاهها را در پی دارد؛ لازم است فرصتهای مشارکت جمعی و تعاملات انسانی ایجاد و تقویت گردد. این امر مستلزم بهره گیری توأمان از ظرفیت های انسانی و فضای کالبدی است. آنچه بیش از ابعاد کالبدی در حضور و تعامل اجتماعی افراد مؤثر است، پیش بینی و اجتماع پذیری خلق رویدادهای اجتماعی است.

مجتمع مسکونی اکباتان به نمادی برای رویداد پذیری و اجتماع پذیری همبسته ای در میان مجتمع های کشوری و خود تهران تبدیل شده است و ساختار و بافت این فضا در وقایع مختلف و نیز زمان های مختلف همواره نشان از الگویی برای خلق رویدادها اجتماعی و کنار هم بودن ساکنین برای رویارویی با رخدادهای جدید است.

با بهره گیری از ادبیات تحقیق و استخراج مولفه های مرتبط با رویداد پذیری، به بررسی مولفه های مرتبط در ادبیات تحقیق پرداختیم و با مصاحبه با اعضای این مجتمع به تاثیرگذاری این عوامل بر روی رویداد پذیری فضای باز مسکونی بر ارتقای اجتماع پذیری ساکنین ای عوامل رو مورد ارزیابی قرار دادیم . این اولویت ها نشان از دغدغه مندی و تلاش برای حضور ساکنین در بروز مسایل و حوادث خاص ، در جهت حل و فصل کردن آنها دارد که با مشارکت حداکثری و حضور خود در تلاش برای رفع آنها اقدام می کنند. رویدادهایی که می توانند باعث خلاقیت اقدام هایی جدید و نیز تقویت همبستگی ذهنی و اجتماعی اعضای این مجتمع شوند را باید به ذهنیتی نسبت داد که میان اعضای این مجتمع در باب اجتماع و حس تعلق به این سازه معماری وجود دارد.

فرگاس جوزف ۱۳۷۹ روانشناسی تعامل اجتماعی رفتاری میان فردی ت : مهرداد فیروزبخت و خشایار بیگی تهران : ابعاد.

۲۲۷-۲۴۸ : ۵۳.

پرتوی پروین ۱۳۹۱ فضای عمومی و زنان سمینار زنان و مسایل شهری تهران : شهرداری تهران .

تیبالدز، فرانسیس ۱۳۸۷ شهرسازی شهروند گرا ت : محمد احمدی نژاد اصفهان : خاک

جیکوبز جین ۱۳۸۷ مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی ت: حمیدرضا پارسی و آرزو، افلاطونی تهران : دانشگاه تهران

چرخچیان مریم ۱۳۸۸ بررسی تحلیلی عوامل مؤثر بر افزایش دلبستگی به فضاهای شهری با تأکید بر تنوع فعالیتی پایان نامه دکتری دانشگاه علم و صنعت : دانشکده معماری و شهرسازی.

دانشپور سید عبدالهادی و، چرخچیان، مریم ۱۳۸۸ بررسی مؤلفه‌های طراحی فضاهای عمومی پاسخگو جغرافیا و برنامه ریزی (دانشگاه تبریز) ۵۳-۸۶ : ۳۰

دانشپور سید عبدالهادی و چرخچیان مریم ۱۳۸۶ فضاهای عمومی و عوامل مؤثر بر حیات جمعی باغ نظر، ۴(۷) : ۱۹-۲۸.

رفیعیان، مجتبی و خدایی، زهرا ۱۳۸۸. بررسی شاخصها و معیارهای مؤثر بر رضایتمندی شهروندان از فضاهای عمومی شهری راهبرد،)

شولتز کریستیان نوربرگ ۱۳۸۴ معماری، حضور زبان و مکان ت: علیرضا احمدیان تهران : نیلوفر

کارمونا متیو. ۱۳۹۰. مکانهای عمومی فضاهای شهری ابعاد گوناگون طراحی شهری ت: زهرا اهریو .دیگران تهران : دانشگاه هنر تهران گل یان ۱۳۸۷ زندگی در فضای میان ساختمانها ت: شیما، شصتی چاپ اول تهران سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی

کروهست سوزان و، لنارد هنری ۱۳۷۷ طراحی فضای شهری و زندگی اجتماعی ت: رسول مجتبی پور نشریه معماری و شهرسازی، ۷ (۴۴و۴۵) : ۳۰-۴۰ .

لنگ، جان ۱۳۸۴ آفرینش نظریه معماری : نقش علوم رفتاری در طراحی محیط. ت : علیرضا عینی فر. تهران : دانشگاه تهران .

مدنی پور، علی ۱۳۸۷. فضاهای عمومی و خصوصی شهر ت : فرشاد نوریان تهران شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری.

مردمی، کریم، قمری حسام ۱۳۹۰. الزامات معماری تأثیرگذار در اجتماع پذیری فضای ایستگاههای مترو مدیریت شهری، (۲۷) :

۳۱-۴۰. وب سایت رسمی شهرداری منطقه ۷ تهران ۱۳۹۲

..

هال، ادوارد تی. هال ۱۳۸۷ بعد پنهان ت: منوچهر طبیبیان تهران : دانشگاه تهران

Carmona, M. (2003). Public places - urban spaces. The dimension of urban design. Oxford: Architectural press.

Carmona, M. (2011). Public places, urban spaces, different aspects of urban design. Translated to Persian by Ahari, Z., et al. Tehran: Tehran Art University.

Chrkhchyan, M. (2009). The analysis of the factors influencing the increased interest in urban spaces with an emphasis on diversity activities. Ph. D. Thesis. Iran University of Science and Technology: School of Architecture & Environmental Design.

Daneshpur, S. A. & Chrkhchyan, M. (2007). Public spaces and factors affecting collective life. Bagh-e Nazar, 7(1):19-28.

Daneshpur, S. A & Chrkhchyan, M. (2009). The components responsible for the design of public spaces. Journal of Geography and Planning of Tabriz, 14 (30): 53-86.

Dines, N & Cattell, V. (2006). Public spaces, Social relations and well-being in East London. London: The policy press.

Douglas, M. (2003). Urban Space in Globalization era. International Development Planning Review, Nov., includes 6 articles 24-4:

Efroymsen, D. & Thi Kieu Thanh Ha, T. & Thu Ha, Ph. (2009). Public Spaces: How They Humanize Cities. Dhaka: HealthBridge - WBB Trust.

Francis, J. et al. (2012). Creating sense of community: The role of public space. Journal of Environmental Psychology, (32): 401-409.

Frgas, J. (2000). Psychology of social interaction, interpersonal behavior. Translator: Firoozbakht, M. & Beygi, Kh. Tehran: Abjd.

Garcia-Ramon, M. (2004). Urban Planning, gender and the use of public space in a peripheral neighbourhood of Barcelona. Cities, 21 (3): 215-223.

Gehl, J. (1987). Life Between Buildings: Using Public Space. New York: Van Nostrand Reinhold.

Gehl, Y. (2008). Life in the space between the buildings. Translated to Persian by Shasti, Sh. Tehran: University Jahad Organization.